Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVA21
VT09
Handledare: Sara Kalm

En tudelad värld – Hugo Chávez och demokratiidealet

En diskursanalys av kritiken mot de medborgerliga och politiska rättigheterna i Venezuela

Esau Alcona & Atilla Zeyghami

Abstract

Sedan Hugo Chávez tillträdde makten i februari 1999 har kritiken mot de medborgerliga och politiska rättigheterna i Venezuela ökat. Denna uppsats ämnar undersöka utvecklingen av denna kritik mellan åren 1999 och 2007. Underlaget baseras på årsrapporter från fyra icke-statliga organisationer; Amnesty International, Freedom House, Human Rights Watch samt Transparency International och deras kritik gentemot den människorättspolitik som förs i Venezuela. Genom att analysera kritiken utifrån ett demokratiideal i form av Förenta Nationernas konvention angående medborgerliga och politiska rättigheter har vi utgått ifrån en nästintill allmängiltig måttstock i syfte att kunna operationalisera dessa rättigheter. Undersökningen baseras på Norman Faircloughs kritiska diskursanalys utifrån konstruktivistisk teori. Med denna teori strävar vi efter att påvisa att den polemik som råder mellan Venezuela och omvärlden i själva verket är resultatet av en tudelad värld där skilda sociala verkligheter existerar.

Nyckelord: Venezuela, Hugo Chávez, diskursanalys, konstruktivism, medborgerliga och politiska rättigheter

Antal ord: 9023

Innehållsförteckning

1 Inledning 1

1.1 Syfte och frågeställningar 2

1.2 Teori 2

1.3 Metod 4

1.4 Avgränsning och material 6

1.5 Disposition 6

2 Bakgrundsinformation 8

2.1 International Covenant on Civil and Political Rights 8

2.2 De fyra icke-statliga organisationerna 9

2.2.1 Amnesty International 9

2.2.2 Human Rights Watch 10

2.2.3 Transparency International 10

2.2.4 Freedom House 11

3 Empiri och analys 12

3.1 Diskursens utveckling i rummet 12

3.1.1 Rättigheter i fokus 12

3.1.2 Kritik mot Hugo Chávez 13

3.1.3 Kritik mot den sittande regeringen 14

3.1.4 Kritik mot oppositionen 16

3.1.5 Anknytning till kritisk diskursanalys och det konstruktivistiska perspektivet 17

3.2 Diskursens utveckling i tiden 18

3.2.1 Polariseringen gentemot omvärlden ökar 18

3.2.2 Utvecklingen av kritiken med tiden 19

4 Slutsatser 22

5 Referenslista 24

5.1 Litteratur 24

5.2 Primärkällor 25

5.2.1 Årsrapporterna från de fyra huvudsakliga organisationerna 25

5.2.2 Organisationer 26

5.2.3 Artiklar, publikationer och övriga rapporter 27

1 Inledning

Alltsedan Hugo Chávez tillträdde sin presidentpost i februari 1999, har han och hans politik varit föremål för omfattande kritik från omvärlden. Kritiken har varit mångsidig och däribland fördömt de medborgerliga och politiska rättigheterna i Venezuela. Konsensus i stora delar av världen har varit att Chávez under sitt styre har begränsat dessa rättigheter. Oppositionen har inte enbart kommit från statligt håll; även icke-statliga människorättsorganisationer har i hårda ord kritiserat tillståndet i Venezuela under det senaste decenniet.

Då vårt arbete genomsyras av konstruktivistisk teori, vill vi därför kasta ljus på alternativa orsaker till denna framförda kritik. I enlighet med denna teori vill vi därför undersöka antagandet att kritiken mot Venezuela och tillståndet i landet i själva verket reflekterar skilda sociala verkligheter och uppfattningar om vad som är ett legitimt styre. Brännpunkten i vår analys kommer att ligga på de medborgerliga och politiska rättigheterna, vilka kan ses som en förlängning av de mänskliga rättigheterna. I syfte att kunna utgå från ett allmängiltigt ramverk har vi därför utgått från Förenta Nationernas fördrag om de medborgerliga och de politiska rättigheterna (*International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* samt *First Optional Protocol* och *Second Optional Protocol)*, då detta fördrag har skrivits på och ratificerats av Venezuela och likväl är något av ett riktmärke för människorättsorganisationer.

För att kunna täcka dessa nämnda rättigheter har vi utgått ifrån fyra internationellt erkända icke-statliga organisationer som tillsammans inrymmer vårt studieområde och som har stort politiskt inflytande vad gäller den allmänna uppfattningen om det humanitära tillståndet i världen. De fyra organisationerna är således Amnesty International, Human Rights Watch, Transparency International och Freedom House.

Dispositionen av vårt inledande kapitel är indelat i fem avsnitt för att få en djupare inblick i så väl teori som empiri. Uppsatsen inleds med ett avsnitt om vårt syfte och vår frågeställning, för att sedan gå vidare till två mer djupgående avsnitt om teori samt metod. Därefter följer ett avsnitt angående avgränsning och material. Avslutningsvis följer ett mer utförligt dispositionsavsnitt där resterande delen av uppsatsen beskrivs.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med vårt arbete är att undersöka hur diskursen angående Venezuelas medborgerliga och politiska rättigheter har sett ut under Chávez tid vid makten mellan åren 1999 och 2007. Genom att analysera diskursen utifrån dessa organisationer tror vi att man kan få en större förståelse av den ökade polariseringen som har uppstått sedan Chávez makttillträde.

Fokus kommer huvudsakligen att ligga på att undersöka hur Chávez framställs av organisationerna och huruvida det rör sig om en personfixering eller om kritik även riktas mot den venezuelanska regeringen. Dessutom är det av intresse att infoga om det existerar någon motsättning i tolkningen av de medborgerliga och politiska rättigheterna då konsensus vad gäller dessa rättigheter kan skilja sig åt, vilket i sin tur kan skapa en konfliktfylld polemik.

Detta arbete har som avsikt att belysa att den bild av Venezuela som dessa organisationer målar upp är sett ur den sociala kontext som organisationerna själva ingår i. Vi hoppas finna olika aspekter som annars tas för givna och accepteras i den internationella politiska diskursen. Detta i syfte att påvisa att det finns olika politiska verkligheter och att dessa ofta kolliderar och skapar en friktion som kan leda till allvarliga meningsskiljaktigheter.

Med andra ord kan syftet med vårt arbete sägas vara att söka förstå, men även förklara att den tudelade synen på denna underkategori av mänskliga rättigheter är baserad på olika verklighetsuppfattningar, som i sin tur återspeglar skilda sociala konstruktioner. Detta ger även möjlighet att följa utvecklingen i den inhemska politik som Hugo Chávez driver och hur den i sin tur kan leda till en diplomatisk konflikt, men även en konflikt i den allmänna synen på vad som är en legitim demokrati eller inte.

Utifrån detta har vi formulerat följande frågeställningar:

- Hur har diskursen från internationella, icke-statliga organisationer gentemot medborgerliga och politiska rättigheter i Venezuela sett ut under Hugo Chávez åtta första år vid makten?

- Hur kan man förklara den ökade polariseringen mellan Venezuela och omvärlden?

1.2 Teori

Vi utgår från konstruktivistisk teori i syfte att sätta vårt ämnesområde i kontext. Konstruktivismen, som befinner sig mellan postmodernism och rationalism, utgår från att världen består av två verkligheter – den materiella och den sociala. Med den materiella verkligheten åsyftas allmänt vedertagen fakta; sådant man inte kan lägga in några värderingar i. Den sociala verkligheten å andra sidan, består av ett

flertal sammansatta faktorer, vilket är av grundläggande värde för att förstå omvärlden och dess samhällsstruktur (Eriksson, 2006:89).

Konstruktivismen antar ett aktör/struktur-perspektiv för att analysera världsordningen - dock lägger konstruktivismen vikt vid strukturernas betydelse, då dessa är föränderliga. Det är förändringen i sociala konstruktioner, som exempelvis idéer, normer, kulturer som påverkar de centrala aktörerna. Samspelet mellan aktör och struktur är mer intrikat uppbyggd än andra teorier; dock kan fortfarande ett mönster urskiljas dem emellan (Eriksson, 2006:90).

Konstruktivister strävar efter att återspegla innebörden aktörer ger sina handlingar och konstruktioner. Dessa härstammar från kulturella aspekter snarare än från individuell övertygelse. Det är med andra ord kulturen som skapar de innebörder som aktörer sedan handlar utefter (Barnett, 2008:164).

Vidare kan idealism och holism sägas utgöra kärnan inom konstruktivismen, då dessa idéer om två olika verkligheter inte är mentalt, utan snarare socialt uppbyggda. Idealismen motsäger inte det faktum att det existerar rå fakta, utan menar snarare att den verkligheten är beroende av tolkningar och idéer. Holismen å sin sida lägger tyngd på att aktörer är delvis självständiga, och att deras samspel hjälper till att forma de befintliga strukturerna i samhället utan att för den sakens skull förneka aktörernas inverkande makt (Barnett, 2008:163). Man kan således inte förstå individers eller aktörers idéer utan att sätta in dem i ett helhetsperspektiv det vill säga, i det kollektiv som de faktiskt tillhör (Kydd, 2008:436)

Synen på verkligheten som en social konstruktion formar också synen på vad som är en rättfärdig handling. I *The Globalization of World Politics* skriver Michael Barnett om två olika begrepp,”*logic of consequences*” och ”*logic of appropriateness*”. Med det inledande begreppet förklaras aktörers handlingar utifrån förväntade för- och nackdelar samtidigt som de är medvetna om att andra aktörer tänker likadant. Det andra begreppet belyser hur aktörer följer regler och hur de utifrån dessa regler agerar legitimt eller ej (2008:163). Man kan särskilja två olika typer av regler; dels de regulativa reglerna som är skapade för att ha kausala effekter, och dels konstituerande regler som främst handlar om att definiera sociala aktiviteter (Eriksson, 2006:95).

Konstruktivismen har lånat ett rationalistiskt begrepp – *intressen*. Synen på detta begrepp kan förklaras genom att man inte skall ta begreppet för givet, utan att det skall problematiseras, och är ett resultat av olika materiella och sociala faktorer. Konstruktivismens infallsvinkel är hur intressen formas utifrån sociala konstruktioner (Eriksson, 2006:93).

En annan viktig aspekt av konstruktivistisk teori är att normativa handlingar och normativ argumentation är en viktig del i internationella relationer. Normativ övertygelse influerar beteende och stater likväl som internationella organisationer influerar varandras normativa trosföreställningar genom diskurs och övertalning. Dock bibehåller konstruktivismen fokus på maktförhållanden, och oftast understryker vissa teoretiker gemensamma idéer och social förändring för att få bukt med obalansen i fördelningen av makt och välstånd (Kydd, 2008:437).

Vi utgår därför från ett *demokratiideal* i syfte att skapa en plattform vi som vi utgår ifrån under arbetets gång. I och med detta har vi en fast ståndpunkt i form av ICCPR när vi jämför skilda sociala realiteter. Då ICCPR har skrivits under av Venezuela kan man på så sätt få perspektiv angående varför Venezuela förbinder sig till ett avtal och agerar på ett annorlunda än vad avtalet förpliktigar

medlemsstater till. Detta kan i sin tur förklara varför organisationer som behandlar mänskliga rättigheter agerar på sättet de gör.

Inom världspolitiken förekommer ett antal koncept med olika innebörd, exempelvis utveckling, mänskliga rättigheter, säkerhet, humanitär intervention och suveränitet. Stater och icke-statliga aktörer tolkar dessa koncept annorlunda, och är mycket måna om att omvärlden skall godta just deras tolkning, vilket följaktligen leder till konflikter (Barnett, 2008:165). Detta resonemang öppnar upp för en alternativ syn på makt, i stället för den traditionella synen vad gäller maktutövning, där en stat påverkar en annan genom materiella krafter. Genom detta menar konstruktivismen att makten kan gå bortom de materiella krafterna, och i stället byggas på idéer (*Ibid*.).

1.3 Metod

Den metod som lämpar sig för vårt forskningsområde är diskursanalys. I huvudsak kommer vi att fokusera på Norman Faircloughs *kritiska diskursanalys* (*CDA*), i vilken makt ses som en utgångspunkt: *”Critical discourse analysis is an instrument whose purpose is to expose veiled power structures”* (Wodak i Bergström – Boréus, 2005:321, 329). Kvalitativ textanalys är kritiskt granskande i den meningen att man fokuserar på att belysa maktförhållandena i texterna. Språket i texterna är en katalysator för beslutsfattande och politiska ställningstaganden. Rollen som språket spelar i vår värld är av betydelse, då den formar den sociala konstruktion som allting grundar sig på, enligt flertalet diskursanalytiker (Esaiasson et al., 2007:239).

Det faktum att språket är en socialt uppbyggd konstruktion anspelar på att det i första hand är ett handlingssätt och i andra hand ett *socialt och historiskt underbyggt* handlingsätt i den sociala kontexten det befinner sig i. Diskursen är socialt formad, men den formar även det sociala – det är viktigt för den kritiska diskursanalysen att ta fasta på distinktionen och spänningen mellan dessa två olika sätt att förhålla sig till språket överlag (Fairclough, 1995:131).

Detta klingar i harmonisk resonans med den konstruktivistiska forskning som vi nämnde i ett tidigare avsnitt. Dock bör man uppmärksamma det faktum att det föreligger en distinktion mellan att belysa maktförhållanden och att faktiskt tycka till om dem. Däremot kan en kritisk granskning av diskurs leda fram till att man kastar ljus på ett flertal aspekter och faktorer om vår samhällsstruktur som oftast tas för givna (Esaiasson et al., 2007:240).

I metodboken *Metodpraktikan* anser författarna att analysredskapet, det vill säga de frågeställningar och problem man avser att lösa, skall ”*betraktas som empiriska indikatorer*”. Att termer som *validitet* är relevant i ett sådant skede är ett odiskutabelt faktum, och en fråga som ständigt ligger i åtanke är om det är korrekt att använda våra valda källor för att förklara fenomenet. Dock har vi använt oss av mer öppet förhållningssätt för att på så sätt kunna genomföra en allmän avgränsning av begreppen medborgerliga rättigheter respektive politiska rättigheter för att analysera vårt problem (Esaiasson et al., 2007:244-245*f*). Vi har valt att *operationalisera* de medborgerliga och politiska rättigheterna genom att utgå från definitionerna i International Covenant on Civil and Political Rights, vilka kommer att nämnas mer utförligt i kapitlet om bakgrundsinformation.

Norman Fairclough använder sig av ett tredimensionellt analytiskt ramverk för att bedriva sin kritiska diskursanalys. Vi hade tänkt ta vara på detta ramverk och transformera det till ett analysredskap som passar vårt ämnesområde. Faircloughs ramverk består dels av det rent *textmässiga*, det vill säga det språk som används, dels av *diskursiv praktik*, som innefattar publicering och tolkning av text och slutligen den politiskt och teoretiskt förankrade dimensionen; den kommunikativa *sociala praktiken* (även kallad social konstruktion). Mellanhanden mellan texten och den sociala konstruktionen går via den praktiska diskursen. Det är hur läsaren hanterar och tolkar texter samt hur denne väljer att belysa vissa fakta som kan ge personen i fråga ett utpräglat redskap i syfte att förändra inställningar till exempelvis nationer och till att underbygga intressen (Fairclough, 1995:133). Ytterligare ett begrepp som är värt att nämna är vad Faircloughs *intertextualitet*, som i korthet kan sägas innebära att all text i den kommunikativa dimensionen är oerhört komplex då den bygger på tidigare händelser; man börjar således inte från början (1995:14*f*).

Att detta arbete är en *aktörcentral* studie råder det nog ingen tvekan om då det är viktigt vem som säger vad, och hur det sägs. Att det är en kollektiv aktör, det vill säga i detta fall de icke-statliga organisationer som studien fokuserar på, är av mindre betydelse. Även om undersökningen syftar på så kallade universella rättigheter där det inte finns en central aktör som bestämmer vad som är rätt eller fel, krävs det fortfarande att man definierar aktörer för att sedan analysera diskursen (Esaiasson et al, 2007:246*f*).

Det är hur de identifierade aktörerna använder den politiska diskursen som är mål för kritisk granskning. Det är alltmer genom skriven text som man utövar social kontroll och social dominans – exempelvis kan värdeladdade ord användas för att belysa vad aktören anser vara en politisk felaktighet eller liknande. Textanalys är därför en viktig del i den kritiska diskursanalysen för att kunna belysa den politiska användningen av text (Fairclough, 1995:209). Detta betonar även David E. Apter som menar att det är de kollektiva aktörernas narrativa agerande som påverkar individuella beslutsfattare så väl som medborgarna i stort. Detta i sin tur mobiliserar ett allmänt vedertaget synsätt där diskursen blir central i bildandet av en kollektiv makt – både inom ett globalt eller lokalt politiskt system (Apter, 2006:773). Man kan sammanfattningsvis säga att kritiken som de välkända organisationerna i den här uppsatsen riktar mot Venezuela får en legitimitet av andra aktörer genom att de tillhör samma system och använder samma diskurs som dem.

Det är inte helt självklart att diskursanalys skall definieras som ovan; i Bergströms och Boréus bok *Textens mening och makt* menar författarna att man kan man ha olika förhållningsätt till begreppets egentliga betydelse. De menar att diskursanalys helt enkelt är ”*systematiska studier av diskurser*” (Georgakopoulou – Goutsos i Bergström – Boréus, 2005:307). Diskursanalys kan likväl betraktas som en vetenskaps- och samhällsteori, då den fokuserar på sociala relationer, språk, makt och identitet samtidigt som den nedtonar samhälleliga aktörer. (Bergström – Boréus, 2005:306). Att man anlägger en kritisk granskning baserad på denna analys är helt enkelt ett av många metodologiska val man kan göra (Georgakopoulou – Goutsos i Bergström – Boréus, 2005:307). Dels kan den åsyfta det rent grammatiska, dels kan den avse interaktionen mellan människor och meningsutbyte. Diskursanalysen kan även få en politiskt ton och syfta på medling och konfrontation. Politisk diskurs är ett effektivt redskap som används

flitigt mellan olika aktörer i världen i syfte att indela världen i en binär ordning - exempelvis goda respektive onda stater (Apter, 2006:768).

1.4 Avgränsning och material

Vi har valt att avgränsa oss till fyra organisationer; Amnesty International, Human Rights Watch, Transparency International och Freedom House, då dessa är välkända auktoriteter inom såväl medborgerliga som politiska rättigheter, och kan genom sitt anseende och sin auktoritet ge en övergripande bild av rådande konsensus gällande de medborgerliga och politiska rättigheterna. Vidare har vi valt årsrapporter som fokalpunkt, då vi genom dessa rapporter tydligt kan studera den allmänna synen hos respektive organisation och på så sätt även skapa oss en översiktsbild över den annuella utvecklingen. Dessutom bottnar vårt val av empiri i att vi strävar efter en så objektiv vinkel som möjligt, då dessa årsrapporter återger organisationernas officiella ståndpunkt. Detta gör i sin tur materialet mer tillförlitligt till skillnad från enstaka artiklar författade av enskilda medarbetare, då dessa kan färgas tydligt av skribentens åsikter eller upplevda erfarenheter. Vi har valt att inkludera årsrapporter från händelseåren 1999 till och med 2007; det vill säga under Hugo Chávez åtta första år vid makten. Vi är medvetna om att vissa årsrapporter inte är lika utförliga och heltäckande som andra, men detta skall inte ses som en alltför stor nackdel då det är helhetsperspektivet vi vill åt. Vad gäller materialet från Transparency International, publicerar organisationen i stort sett enbart kvantitativa rapporter i tabellform, vilket följaktligen innebär att organisationen får en tillbakadragen roll i vårt arbete. Dock är den av stort värde, då dessa uppgifter ger oss en alternativ måttstock angående Venezuelas utveckling. Enligt Fairclough kan man få en bättre bild av diskursen om man integrerar både makro- och mikroperspektiv (1995:37). I vårt fall tar detta sig uttryck i årsrapporternas kvalitativa samt kvantitativa natur.

Syftet med fokuseringen på medborgerliga och politiska rättigheter är att vi har valt att lägga tonvikten på den politiska struktur som råder i vår fallstudie, vilket förklarar varför övriga mänskliga rättigheter hamnar i periferin. Dock är vi högst medvetna om att vår avgränsning inte ensamt kan förtälja hela sanningen om omvärldens bild av Venezuela då diskussionen om mänskliga rättigheter överlag består av ett finmaskigt nät av ideologier, argumentationer, lagar och förordningar, policydokument, resolutioner och universalism. Med andra ord är verkligheten vare sig svart eller vit, utan kan snarare sägas bestå av flera nyanser av grått.

1.5 Disposition

Vi kommer att inleda resterande delen av uppsatsen med ett kapitel om bakgrundsinformation där vi kommer att ta upp dels en kort sammanfattning av FN:s konvention om de medborgerliga och politiska rättigheterna och dels ett

avsnitt om de fyra icke-statliga organisationerna, för att på så sätt ge en inblick om hur situationen förhåller sig.

Det tredje kapitlet behandlar vår empiri- och analysdel, vilket utgör själva kärnan av arbetet. Detta kapitel är uppdelat i två huvudavdelningar som i sin tur är uppdelade i ett antal avsnitt för att göra texten så överskådlig som möjligt. Med avsikt att göra analysen tvådimensionell har vi valt att ägna avdelningarna åt tid respektive rum. Den inledande avdelningen, kallad ”Diskursens utveckling i rummet”, analyserar empirin ur ett rumsligt perspektiv. I denna avdelning ingår följande avsnitt: 3.1.1 Rättigheter i fokus, 3.1.2 Kritik mot Chávez, 3.1.3 Kritik mot den sittande regeringen, 3.1.4 Kritik mot oppositionen samt 3.1.5 Anknytning till CDA och det teoretiska perspektivet. Därefter följer avdelningen ”Diskursens utveckling i tiden”, som analyserar empirin ur ett tidsmässigt perspektiv. Denna avdelning innefattar avsnitten; 3.2.1 Polariseringen gentemot omvärlden ökar samt 3.2.2. Utvecklingen av kritiken med tiden. Det avslutande, fjärde kapitlet sammanfattar författarnas tankar och reflektioner i form av egna slutsatser.

2 Bakgrundsinformation

2.1 International Covenant on Civil and Political Rights

Detta FN-traktat, som har undertecknats av en klar majoritet världens länder inklusive Venezuela, utformades 1966 och trädde i kraft tio år senare. Avtalet övervakas av FN:s Human Rights Comittee, vars uppgift är att granska hur konventionen efterlevs av medlemsstaterna. Konventionsstaterna skall i sin tur rapportera till kommittén angående de åtgärder som vidtas i syfte att implementera de medborgerliga och politiska rättigheterna (manskligarattigheter.gov.se).

I övergripande drag inkluderar ICCPR följande rättigheter:

> – ”Varje människa har en inneboende rätt till livet. Denna rätt skall skyddas genom lag. Ingen får godtyckligt berövas sitt liv.”
>
> – ”Varje konventionsstat åtar sig att respektera och tillförsäkra var och en som befinner sig inom dess territorium och är underkastade dess jurisdiktion rättigheterna i denna konvention utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, egendom, börd eller ställning i övrigt.”
>
> – ”Alla folk har rätt till självbestämmande. Med stöd av denna rätt får de fritt bestämma sin politiska ställning och fritt fullfölja sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling.”
>
> (manskligarattigheter.gov.se – Covenant)

Förutom ICCPR existerar två tilläggsprotokoll: *First Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights* samt *Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights*. Bägge tilläggsprotokoll har skrivits under och ratificerats av Venezuela. Det förstnämnda protokollet avser rätten till individuella överklagningsmekanismer för att kunna överklaga förbrytelser mot ICCPR, medan det sistnämnda ämnar avskaffa dödsstraffet (ICCPR – First Protocol & Second Protocol). ICCPR innehåller bestämmelser som gör det möjligt för konventionsstater att under vissa

förutsättningar inskränka dessa rättigheter; dock med undantag av rätten att slippa utsättas för tortyr (manskligarättigheter.gov.se – Om Covenant).

2.2 De fyra icke-statliga organisationerna

Nedan följer en kort summering av de fyra internationella organisationerna som har stått till grund för vår studie. Vi har fokuserat på att lyfta fram ämnesområdet respektive organisation opererar inom, men även det metodologiska tillvägagångssättet samt kritik som riktats mot organisationerna. Allt för att få en nyanserad bild av dem, vilket är relevant för analysen som följer i nästkommande kapitel. I fråga om respektive organisations metodologi är det intressant att belysa att alla fyra organisationer har snarlikna tillvägagångssätt för att få fram de fakta som de presenterar i sina rapporter och tabeller.

2.2.1 Amnesty International

Människorättsorganisationen Amnesty International, som bildades år 1961 av engelsmannen Peter Benenson, är en av de äldsta och mest erkända organisationerna inom fältet och ses av många som den organisation som upprättar normerna inom området (Ron et al., 2004:6). Amnesty Internationals arbetsområde innefattar även medborgerliga och politiska rättigheter, då man bland annat eftersträvar att förhindra tortyr, dödsstraff, samvetsfångar och våld mot kvinnor (amnesty.org - About).

Organisationens metoder för att samla information omfattar bland annat expertauktoritet, mobilisering av gräsrotsrörelser och uthängande av människorättsförbrytare (Ron et al., 2004:6). Vidare får Amnesty International information om förbrytelser mot mänskliga rättigheter genom såväl de som drabbas personligen av dessa övergrepp som advokater, journalister och andra människorättsorganisationer (amnesty.org - FAQ). Amnesty Internationals arbete tar sig uttryck genom att man bland annat intervjuar nyckelpersoner, informerar media, skriver detaljerade rapporter, demonstrerar och informerar omvärlden om sina angelägenheter (*Ibid.*).

Vad gäller kritik mot Amnesty International, kan den delas upp i främst två kategorier: ideologisk partiskhet samt urvalsskevhet. Vad gäller den förstnämnda kritiken, har ett flertal stater har kritiserat organisationen för att vara ensidig i sin rapportering, och att Amnesty International inte tar hänsyn till säkerhetshot som en förmildrande omständighet (uscpf.org – Torture increasing in China). Det andra kritikområdet behandlar Amnesty Internationals oproportionerliga fokus på länder som är förhållandevis demokratiska och öppna. Detta är kritik som organisationen medger, då man inte anser sin avsikt vara att skriva rapporter för att statistiskt kunna kartlägga förbrytelser mot mänskliga rättigheter runtom i världen, utan snarare att dokumentera förbrytelser i syfte att kunna pressa regeringar för att skapa förbättring (AMR 23/06/2007).

2.2.2 Human Rights Watch

På deras hemsida kan man läsa att Human Rights Watch har i trettio år outtröttligt kämpat för att de allmänna mänskliga rättigheterna skall följas världen över. De påstår även att de är världens ledande oberoende organisation som beskyddar dessa rättigheter. Genom att fokusera på att ge kränkningar av rättigheterna internationell uppmärksamhet ger dem en röst åt de förtryckta och kan ställa förtryckarna till svars (hrw.org – About us).

Human Rights Watch samlar in data till sina rapporter från främst primärkällor genom att organisationen finns fysiskt på plats där kränkningar av mänskliga rättigheter pågår, och tar kontakt och för en dialog med människor som har drabbats, direkt eller indirekt, genom intervjuer med journalister och statsanställda samt expertutlåtanden från landsspecifika forskare. I tider av svår kris står de främst och kontinuerligt uppdaterar omvärlden med information (hrw.org – FAQ).

Trots sin starka betoning av den egna organisationens neutralitet och objektivitet höjs kritiska röster mot arbetet som Human Rights Watch utför. Det kanske mest slående exemplet är det öppna brev som skrevs till organisationens huvudstab, signerat av 118 experter på Latinamerika från ett flertal länder, där de kritiserade Human Rights Watch pro-USA-influerade rapport som baktalade Hugo Chávez styrning över Venezuela. Experterna belyste organisationens anmärkning mot grundläggande medborgerliga och politiska rättigheter och gav Human Rights Watch från kritik över deras misstolkning av den Venezuelanska politiken (Open letter to Human Rights Watch, 2009-01-19).

2.2.3 Transparency International

Alltsedan bildandet 1993 har organisationen kämpat mot korruption, vilket främst inkluderar politisk korruption – det vill säga statligt maktmissbruk för privata vinningar. De utger årligen sitt Corruption Perceptions Index (CPI) som mäter korruption i en tiogradig skala, där ett högt värde tyder på en låg korruptionsgrad medan ett lågt värde indikerar en hög korruptionsgrad (transparency.org – FAQ). CPI hämtar sin information från expertundersökningar och oberoende institutioner. Transparency International strävar efter att garantera att de använda källorna är av yppersta kvalité – därför tas bara väldokumenterad data med där även integritetshänsyn har företagits (icgg.org – FAQ).

I ett utdrag från metoddiskussionen på Transparency Internationals hemsida kan man läsa följande: ”*Politically non-partisan,* [Transparency International] *does not undertake investigations of alleged corruption or expose individual cases, but at times will work in coalition with organizations that do.*” (transparency.org)

Det har riktats kritik mot indexets validitet och de godtyckliga siffrorna som ligger till grund för nationsrankingen. I boken *Measuring Corruption* argumenterar Fredrik Galtung för att indexet kraftigt bör revideras omgående eller helt tas ur bruk. Han pekar på totalt sju viktiga punkter som bör åtgärdas och skriver om dem i lika många underkapitel (Galtung, 2006:109*ff*).

Vidare är korruption är ett svårmätbart begrepp, och om man klumpar ihop flera variabler till en enda så missar man stora bitar av vad som kan föreligga korruption, vilket i sin tur kan få ett missvisande utslag (UNDP, 2008:21).

Calvin Tucker skrev i en artikel i den engelska morgontidningen The Guardian om att 2008 års upplaga av CPI angående Venezuela var helt felaktig ur varje aspekt av undersökningen. Transparency International sade sig backa upp den person som hade sammanställt datan, vilket senare visade sig vara en anti-Chávez-aktivist som stödde kuppen mot honom 2002 (The Guardian, 2008-05-22).

2.2.4 Freedom House

Freedom House är en amerikanskbaserad icke-statlig organisation som värnar om demokrati, frihet och mänskliga rättigheter världen över. Organisationen är vida känd för sina årliga rapporter i varierade ämnen, men även för sina specialrapporter och annan matnyttig information. Freedom House har varit verksamt sedan 1941, vilket gör organisationen till en av de äldre inom området. Organisationen konkretiserar den abstrakta frihetsvärderingar genom att kombinera analys, stöd och handlingskraft (freedomhouse.org – About us).

Tillvägagångssättet för att skapa nationsrakningarna årsrapporterna utgår från medborgerliga och politiska rättigheter med FN:s deklaration om mänskliga rättigheter som grund. Varje land utdelas ett siffervärde mellan ett och sju, där en lägre siffra skall tolkas som att landet är fritt och en högre siffra som att landet är ofritt. Metodologiskt arbetar organisationen utifrån analytiska rapporter från experter i varierade ämnesområden (freedomhouse.org – Methodology).

Även Freedom House har fått utstå kritik; deras metodik har kritiserats indirekt, men även organisationen som helhet har kritiserats. Den främsta kritiken riktas mot det faktum att lejonparten av organisationens finanser kommer från den amerikanska regeringen (freedomhouse.org – FAQ). Det är främst andra länder som kritiserar organisationen, och särskilt under ett möte i FN:s NGO Committee 2001 fick man lufta sina argument. Kritiken grundades i att både den amerikanska regeringen och dess underrättelsetjänst CIA stod för finanserna, vilket tolkades som incitament för organisationen att gå USA:s ärenden. Att organisationen varit selektiv i sin kritik och att den undvikit att belysa brott mot mänskliga rättigheter i diverse länder som andra människorättsorganisationer har lyft fram framgår av bland annat Human Rights Watch kritik mot USA som totalt har negligerats i rapporter från Freedom House (NGO/432, 2001-05-25).

3 Empiri och analys

Analysens fokus ligger på de fyra organisationernas kritik av de medborgerliga och politiska rättigheterna i Venezuela; detta kan inte genomföras utan att man tar hänsyn till den rådande strukturen som både organisationerna i sig verkar i och samhällsstrukturen som landet bygger på. Vi har även lagt vikt vid att undersöka vilka ämnesområden dessa organisationers diskurs har riktat in sig på. I enlighet med den kritiska diskursanalysen belyser vi Faircloughs tre analytiska dimensioner och sätter dem i ett empiriskt perspektiv.

3.1 Diskursens utveckling i rummet

3.1.1 Rättigheter i fokus

Det är utan tvekan ett visst antal medborgerliga och politiska och rättigheter som dominerar i samtliga publikationer från de icke-statliga organisationerna som vi har tagit del av – dessa inkluderar pressfrihet, yttrandefrihet, rättsskydd, rösträtt samt frihet överlag (*ICCPR*). En specifik punkt som ständigt återkommer är de utomrättsliga avrättningar och mord som begås av polis, militär och särskilda dödspatruller. Ofta betonas att de skyldiga ytterst sällan straffas för de brott de begått:

> ”Extrajudicial killings by security agents remain a frequent occurrence in Venezuela. Thousands of extrajudicial executions have been recorded in the last decade. Impunity remains the norm.” (Human Rights Watch, 2008)

De aspekter som benämns i allra störst utsträckning är de som behandlar landets media och pressfrihet. Detta illustreras av 2004 års rapport som helt och hållet är ägnad åt mediernas och journalisters frihet i Venezuela (Human Rights Watch, 2004).

> ”There are few obvious limits on free expression in Venezuela. The country’s print and audiovisual media operate without restrictions. Most are strongly opposed to President Chávez and express their criticism in unequivocal and often strident terms. No journalists are in prison for exercising their profession, and there have been few

> criminal prosecutions or successful civil suits against journalists in recent years." (Human Rights Watch, 2004)

Vad gäller rapporteringen om media, är detta ett av få ämnesområden som inte enbart har fått negativ kritik, utan oftast redovisas mer nyanserande skildringar av Venezuela ur denna aspekt. Vad som däremot framgår vid en jämförelse av båda ovanstående texter är de olika *modaliteter* (i detta fall åsyftas *instämmande*) som tillämpas. I citatet angående utomrättsliga avrättningar hyser organisationen hög affinitet i sin framställning då man beskriver situationen i ordalag som ”*frequent*”, ”*have been*” och ”*norm*”. Skillnaden i modalitet mellan detta citat och det följande citatet som behandlar mediefriheten är stor, då affinitetsnivån är klart lägre, vilket framgår av ordvalen ”*few obvious limits*” och ”*few criminal prosecutions*” (Winther Jørgensen – Phillips, 2000:87*f*).

Divergensen i framställningen av negativ respektive positiv kritik skulle kunna tyda på att man redan på förhand har tagit ställning gentemot Venezuela. Ur ett konstruktivistiskt perspektiv har språket här fått en central roll, och är en betydande maktfaktor (Eriksson, 2006:89) i förhållandet mellan aktören och dess omgivande struktur. I det här fallet är det Venezuela och de respektive organisationerna som är aktörerna och som agerar i åtskilda strukturer (Hurd, 2008:303).

3.1.2 Kritik mot Hugo Chávez

En stor del av kritiken har riktats mer eller mindre direkt mot Hugo Chávez som person och eventuella processer, lagförslag eller andra påverkande faktorer har marginaliserats. Tolkningen av meningen, som går att läsa i rapporten från Freedom House från 2002; ”*Chávez's penchant for breaking bread with […] rouge nations and […] international terrorists”* kan inte tolkas som annan än väldigt värdeladdad och att det är Chávez personliga, nästintill kavata, val (Freedom in the World, 2002) och inte ett led i ett kollektivt ställningstagande från det styrande partiet. Detta är ett av flertalet påståenden som är språkligt ideologiskt uppbyggda. Andra påståenden som är minst lika talande är; *”Chávez introduced a bold program of social service […]”* och *”Under Chávez, the effectiveness of the judicial branch remains tenuous and the level of politicization has increased”* (Freedom in the world, 2007, 2008). Fenomenet är ett utmärkt exempel på den ökade *transiviteten* - det vill säga att man förbinder processer och händelser med ett subjekt som i detta fall är Venezuelas president, och effektivt utelämnar andra bakomliggande aktörer/orsaker. (Winther Jørgensen – Phillips, 2000:87).

Två andra exempel kan man få från följande stycken hämtade från Amnesty International respektive Human Rights Watch;

> ”President Hugo Chávez suggested at the beginning of the year that the activities of human rights defenders were intended to fuel political turmoil. These allegations

> exposed human rights defenders to serious dangers, including threats and intimidation.” (Amnesty International, 2005)

> ”President Chávez’s authoritarian tendencies continued to reveal themselves in efforts to undermine civil society institutions such as labor unions and the press.” (Human Rights Watch, 2002)

I en socialt konstruerad kontext pekar dessa stycken på att Hugo Chávez ensam är den direkta orsaken till att människorättskämpar råkar illa ut och att han underminerar institutioner såsom fackföreningar och massmedia. Att med dessa ordalag belysa att Chávez underminerar dessa demokratiska institutioner är ett tydligt diskursivt tecken på att organisationerna sällar sig till ett underliggande *demokratiideal*. Detta understryks av konstruktivismens syn på ett ”internationellt samhälle” med gemensamma normer men även att det existerar särskilda intressen mellan Venezuela och organisationerna (Eriksson, 2006:92) och att Chávez uppenbarligen bryter mot den allmänna ordningen.

Dessa stycken visar också på hur språket är en maktfaktor i den konstruerade verklighet som dessa intressen befinner sig i. Att man använder en betoning på aktören kan sägas förklara hur den strukturella maktordningen är beskaffad (Eriksson, 2006:89, 93). Vid sidan av intressen i den moraliska kontexten kan man även dra kopplingar till olika nationella intressen genom att dra likhetstecken med den textuella konsumtionen och aktörers tolkningar. På så sätt kan framställandet av Venezuela i dålig dager vara av intresse för enskilda stater ur ett säkerhetsperspektiv (Winther Jørgensen – Phillips, 2000:93). För att återknyta till ett demokratiideal, är synen på verkligheten som en social konstruktion det som även skapar synen på vad som är en rättfärdig handling (Barnett, 2008:163). Med andra ord kan detta tolkas som att Chávez handlingar går tvärt emot den uppfattade verkligheten hos organisationerna och därmed bryter presidenten mot ”*logic of appropriateness.*” (Barnett, 2008:163).

3.1.3 Kritik mot den sittande regeringen

Det märks en tydlig skillnad i kritiken från Human Rights Watch och Amnesty International i jämförelse med Freedom House. Den kritik som tas upp riktas oftast emot regeringen eller andra institutioner, exempelvis polisväsendet och domstolarna. Värt att nämna är dock att mellan Human Rights Watch och Amnesty International så är den senares diskurs minst inriktad på Chávez. I Human Rights Watch årsrapport från 2005 kan man läsa följande utdrag:

> ”But President Chávez and his supporters in the National Assembly continue to take steps to undermine the independence of the country’s judiciary and to threaten the freedom of press.” (Human Rights Watch, 2005)

Samtidigt kan man i Amnesty Internationals årsrapport från samma år läsa följande utdrag om ovanstående angelägenhet;

> ”There were continued concerns that the justice system lacked impartiality and independence, particularly in the context of political polarization.” (Amnesty International, 2005)

Detta tyder på en substantiell diskrepans mellan diskurserna. Trots att en förändring i det rättsliga systemet måste gå igenom nationalförsamlingen och i förlängningen genom regeringen utelämnar Amnesty International detta och låter det vara underförstått i texten. Det är istället den politiska polariseringen som får agera som strukturell kontext och som en förklaring till rättsystemets brist på opartiskhet.

Vidare kan man kliva upp ett steg i abstraktionsstegen och diskutera de ideologiska intressen som en framställning av den politiska polariseringen döljer. Att det är just polariseringen som fokus läggs på understryks av Amnesty Internationals rapport från 2004, där man inleder med meningen; *”Political polarization continued to destabilize Venezuela”* (Amnesty International, 2004). Om man ser denna framställning ur ett konstruktivistiskt perspektiv kan detta tolkas som att för att maktstrukturen i landet skall fungera, är förhållandet uppbyggt kring en politisk dualism. Sett till den diskursiva praktiken, det vill säga hur texten är producerad och hur den konsumeras (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:85), kan texten uppfattas av läsare som att problematiken i Venezuela inte enbart kan tillskrivas Chávez och hans anhängare.

I Human Rights Watch årsrapport från 2004 står följande angående regeringens påverkan av media:

> ”Finally, the government has recently proposed a new media law that would impose far reaching restrictions on the press. It is critical that this downward spiral be stopped now, before more lasting damage is done to the institution of the press and to the basic right to free expression in Venezuela.” (Human Rights Watch, 2004)

Amnesty International beskriver i 2004 års rapport regeringens hållning gentemot människorättsorganisationer i följande ordalag:

> “President Chávez’ administration appeared increasingly averse to scrutiny by international human rights bodies, such as the Inter-American Commission on Human Rights. There was concern at the authorities’ failure to comply fully with the recommendations issued by the Commission and by the Inter-American Court of Human Rights.” (Amnesty International, 2004)

Ovanstående citat belyser ytterligare att stor vikt inte läggs enbart på Chávez, men även på hans regering. Vidare illuminerar dessa citat maktfördelningen i det venezuelanska samhället. Detta kan tolkas som att Human Rights Watch och Amnesty International anser att makten i landet inte enbart är koncentrerad till Chávez, utan även till regeringen och dess institutioner.

3.1.4 Kritik mot oppositionen

Den kritiska diskursen från de icke-statliga organisationerna riktas inte enbart mot Hugo Chávez eller hans regering utan även mot oppositionen i landet. Oppositionen nämns överhuvudtaget väldigt lite innan kuppförsöket mot Chávez 2002. Efter detta skedde en markant förändring, då oppositionen kom att bli ett av huvudämnena i rapporterna till följd av det ytterst instabila politiska läget i landet och den ihållande polarisering som uppstod i kölvattnet av krisen.

> ”There was widespread condemnation of the unconstitutional and summary removal of President Chávez, the illegal detention of his supporters, and the arbitrary powers assumed by the *de facto* government. […] In December the opposition called a second indefinite general strike which continued into 2003. Social tension and political violence escalated in the context of the strike, which had a dramatic impact on the economy.” (Amnesty International, 2003)

Ovanstående citat belyser Amnesty Internationals ställningstagande gentemot oppositionens maktfullkomlighet under kuppförsöket. Kritiken i citatet framkommer av ordval såsom som ”*unconstitutional*”, ”*illegal*” och ”*arbitrary*”. Av formuleringarna att döma överrensstämmer inte oppositionens ageranden med tidigare nämnda demokratiideal, då Amnesty International bedömer handlingarna som illegitima.

Kritik kommer även ifrån Freedom House, som bedömer oppositionens handlingar i följande ordalag:

> ”However, the opposition also faced questions about its own democratic commitment given the failed coup attempt and its promotion of the failed strike, as well as more practical concerns about its own cohesion and effectiveness.” (Freedom in the World, 2005)

Uttalandet från Freedom House är något mer dämpat i sin kritik mot oppositionens aktioner under kuppförsöket, vilket skulle kunna tyda på ett outtalat stöd för oppositionens strävan. En märkbar skillnad mellan kritiken mot Chávez och hans regering är den att Freedom House i vissa fall mer eller mindre åberopar de politiska motståndarnas rätt att agera som de gör:

> ”Opponents of Chávez cited as giving them a right to rebel Article 350 of the 1999 constitution, which permits citizens not to recognize a government that infringes on human and democratic rights – an article that was included by Chávez to justify his own 1992 coup attempts.” (Freedom in the World, 2005)

Detta fall är dock i princip det enda där oppositionen utsätts för hård kritik, då organisationerna överlag är mycket resignerade i sina anmärkningar gentemot oppositionens missgärningar. Eventuella konsekvenser av den diskursiva praktiken blir följaktligen att oppositionens agerande kan uppfattas som legitima, då man givit ett intryck av att oppositionen i högre grad passar in i den sociala

strukturen där demokratiidealet ingår. Detta ger utrymme åt andra aktörer inom samma sociala verklighet att även de legitimera oppositionen och kritisera den sittande regeringen.

3.1.5 Anknytning till kritisk diskursanalys och det konstruktivistiska perspektivet

Kontextualiseringen av de icke-statliga organisationernas diskurs i deras respektive årsrapporter är inte helt enkel att genomföra. Det gäller att dra slutsatser från de analytiska dimensionerna text samt diskursiv praktik, som sedan skall sättas i relation med den sociala praktiken (Winther Jørgensen och Phillips, 2000:90). Konkret innebär detta att mottagaren, utifrån textens innehåll samt med den intertextualitet som diskursen bygger på, med hjälp av av det valda teoretiska perspektivet kunna komma fram till ett väl underbyggt svar på varför diskursen ser ut som den gör. Konstruktivismen betonar att språket är ett oerhört viktigt redskap för att belysa maktförhållanden i samhället (Eriksson, 2006:89).

Det som driver organisationerna att producera diskurstypen som har analyserats i de föregående avsnitten är ett institutionellt och ekonomiskt betingat fenomen som till viss mån kan förklaras med hjälp av konstruktivismen. Det teoretiska perspektivet klargör tydligt att sociala konstruktioner är föränderliga och situationsbetingande, vilket innebär att ”*identitet, kulturer och intressen inte tas för givna*” (Eriksson, 2006:91). Den identitet och diskrepans som råder mellan Chávez och Venezuela gentemot dessa människorättsorganisationer och omvärlden kan inte heller tas för givet. Med tanke på att dessa fyra icke-statliga organisationer är välrenommerade i det internationella samfundet är det inte svårt att dra en koppling till vilka som konsumerar deras diskurs, och vilken tolkning de sedan gör (Winther Jørgensen och Phillips, 2000:75, 76). Det har uppstått en antagonism mellan Venezuela och majoriteten av omvärlden delvis på grund av den bild som har målats upp av organisationerna. Om den här bilden är rättfärdigad eller inte är av mindre betydelse då det är själva diskursen i sig som har bildat en föreställning om det rådande klimatet i Venezuela (Hurd, 2008:301).

Det sker alltså en tydlig maktuppdelning där Venezuela i allmänhet och Hugo Chávez i synnerhet blir ett passivt objekt som intressegrupper, i detta fall organisationerna, kan utöva sin diskursiva makt på. Detta görs i syfte att texternas konsumenter skall få en specifik uppfattning om det rådande klimatet (Winther Jørgensen och Phillips, 2000:95) – det vill säga att omvärldens föreställningar om Venezuela är att landet har ett avvikande beteende än normen.

Denna internationella norm är föremål för undersökning ur ett konstruktivistiskt perspektiv då normer är ett centralt begrepp för att förklara hur intressen och identiteter formas. Det förekommer en stark grad av internationell institutionalisering av normer; det går således att dra ett likhetstecken mellan organisationernas ökade socialisering mot ett universellt normsystem och mellan deras tydliga diskurs gentemot Hugo Chávez. Venezuela å andra sidan kan tänkas, om än mindre troligt, förändra sitt beteende av instrumentella skäl för att undvika kritik i det här avseendet. Det är viktigt att betona att denna makt inte föregås av

några tvingande eller våldsamma metoder utan det sker av ren övertygelse som är baserad på idéer och normer (Eriksson, 2006:99). Men om man tar hänsyn till ideologiska skäl så kommer nog Hugo Chávez retorik inte att tonas ned, utan förändringen kanske sker i form av ändrat handlingsmönster.

3.2 Diskursens utveckling i tiden

3.2.1 Polariseringen gentemot omvärlden ökar

Vi har nämnt den ökade polariseringen inom Venezuela mellan den sittande regeringen och de politiskt oppositionella. Vad som däremot är viktigt att understryka är det faktumet att samtidigt som polariseringen har ökat inrikes så har det även skett en polarisering mellan Venezuela och det internationella samfundet. Främst handlar det om mellan landet och mellanstatliga organisationer som exempelvis Inter-American Press Association (IAPA), Förenta Nationerna (FN), Europeiska Unionen (EU) och Organization of American States (OAS) (Freedom in the World, 2006, 2007, Human Rights Watch, 2004, 2005).

> ”In 2001, the Inter-American Press Association accused the government of using the judiciary for its own political process and of intimidating the media.” (Freedom in the World, 2002)

Det här sades angående Chávez frekventa avbrott av media i syfte att sända ut politiska budskap. Tidigare har kritik riktats mot artikel 58 i 1999 års konstitution som tydligt förklarar rätten till lämplig, sanningsenlig och opartisk information. IAPA uttryckte oro över att denna artikel skulle kunna ge domstolarna eller regeringen rätten att avgöra vilken typ av information som skall sändas ut (Human Rights Watch, 2001). Detta kan tolkas som att IAPA besitter en föreställning om den strukturella samhällsbilden där de massmediala institutionerna är de mest lämpade aktörerna att göra en sådan bedömning.

Den internationella polariseringen märks även i ett uttalande från FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna, vilket omnämns i Human Rights årsrapport där Venezuela kritiseras för att starkt gå emot konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna;

> ”In its concluding observations, the committee expressed grave concern at reports of ’disappearances’ and extrajudicial executions, and regarding the failure of the state authorities to investigate them and bring those responsible to justice.” (Human Rights Watch, 2002)

Med tanke på att konventionen är underskriven och ratificerad av Venezuela kan en alternativ tolkning av ovanstående citat decimeras något. Dess nominaliseringsgrad, det vill säga dess nedtonande av ”agenten” (Winther Jørgensen – Phillips, 2000:87), är otroligt hög i det här citatet vilket gör att på grund av den generella diskursen så blir polariseringen en skillnad mellan länder och inte mellan statshuvuden. Att väva in en ideologisk innebörd i den här diskursen är något fruktlös då kritiken främst riktas mot regeringens ineffektivitet och inte dess aktivitet. Det existerar således ingen politisk agenda från endera hållet och den diskursiva tolkningen från utomstående läsare blir begränsad till den textuella dimensionen.

Även inom den amerikanska kontinenten har en polarisering skett, då OAS gått från att ha lovordat Chávez och hans strålande regerings försvar av fundamentala friheter och delgivit sitt fortsatta stöd till denna kamp (Human Rights Watch 2000), till att två år senare oroas över inskränkningar av yttrandefriheten i landet (Human Rights Watch, 2002).

Inte bara mellanstatliga organisationer har drabbats av det här avståndsstagandet, då även icke-statliga organisationer har påverkats genom att högsta domstolen klargjorde en ståndpunkt angående landets förhållningssätt gentemot sådana organisationer. Följande citat är hämtade från Freedom House respektive Human Rights Watch;

> ”In 2000, the Supreme Tribunal ruled that nongovernmental organizations (NGOs) that receive funding from foreign governments or whose leader are not Venezuelan are not part of ’civil society’.” (Freedom in the World, 2007)

> ”[…] the Supreme Court determined that nongovernmental organizations that received funding from abroad were not members of ‘civil society’.” (Human Rights Watch, 2001)

Intertextualiteten i dessa två citat är slående; märk väl att det skiljer sex år mellan rapporterna. Det kan finnas flera olika tolkningar på detta fenomen: Den första tolkningen, som kanske är det mest trovärdiga, är att *intersubjektiviteten* mellan organisationernas experter är otroligt hög vilket medför att konsumtionen av texten kan vara någorlunda riskfri. En annan förklaring kan vara att man använder sig av varandras källor och formuleringar för att producera en snarlik text för att belysa icke-diskursiva sociala och kulturella relationer som skapar diskursen i fråga (Winther Jørgensen – Phillips, 2000:90).

3.2.2 Utvecklingen av kritiken med tiden

Under Chávez tid vid makten har kritiken från de icke-statliga organisationerna mot presidenten, hans regering och anhängare ändrats påtagligt. Förändringarna är så väl innehållsmässiga som omfångsmässiga. Men innan kritikens förändring behandlas mer djupgående bör det nämnas en del textuella förändringar som har skett med tiden.

Rapporternas utformning har förändrats; Amnesty Internationals rapporter har kortats ner från år till år och innehåller mestadels sammanfattningar från föregående utgåva (jmf. 2003, 2007). Det är sällan det presenteras några radikala förändringar. Detsamma gäller rapporterna från Human Rights Watch som även de minskar i omfång vad gäller textmängd och presenterandet av ny fakta, däremot läggs det till fler exempelfall för varje år. Däremot har utvecklingen från Freedom House gått åt det motsatta hållet vad gäller textmängden; rapporterna har istället blivit alltmer omfattande för varje år. Av den här utvecklingen att döma kan man dra slutsatsen att kritiken har stagnerat något men inte helt (jmf. Amnesty International, Freedom House, Human Rights Watch).

Som tidigare nämnt är kvantitativa inslag användbara för att få en helhetsbild av hur läget ser ut i Venezuela ur ett tidsperspektiv, något som Transparency International har specialiserat sig på. Från deras årsrapport från år 1999, samma år som Chávez tillträdde makten, rankas Venezuela på 77:e plats med ett CPI-värde på 2,3 (Transparency International, 1999). Vid samma tidpunkt betygsatte Freedom House Venezuela vad gäller de politiska rättigheterna med en trea och de medborgerliga friheterna med en femma (på en sjugradig skala) – som bekant är ett lågt betyg en indikator på goda förhållanden. Med tiden förstärks Venezuelas position i CPI vilket tyder på en minskad korruptionsgrad och i förlängningen ett tryggare politiskt klimat vilket i alla högsta grad påverkar medborgarna i landet.

Om man gör ett nedslag vid kuppförsöket mot Chávez år 2002 så ser siffrorna något annorlunda ut. Nu har Venezuela halkat ned till 81:a plats med ett CPI-värde på 2,5 (Transparency International, 2002). Vid samma tidpunkt så påvisar årsrapporten från Amnesty International att det har skett en markant ökad personifiering av Chávez och kritik mot denne (Amnesty International, 2002).

Transparency Internationals mätning kan tolkas som att Venezuelas politiska läge har bättrats, men att andra länder har gjort större framsteg. Men detta kom att punkteras då efterdyningarna av kuppförsöket inte gav utslag på indexet förrän året efter. Årsrapporten från 2003 ser således mycket dystrare ut då Venezuela har tappat markant på rankingen och ligger nu på låga 100:e plats (Transparency International, 2003).

Någon kring åren 2004-2005 sker en distinkt ökning i kritiken mot Chávez och hans regering från samtliga organisationer. Från att ha varit någorlunda jämn i anmärkningarna sker en tydlig brytning från tidigare mönster då diskursen blir alltmer aggressiv och det riktas allvarliga anklagelser mot inskränkningar i så väl rättsystemet som i de medborgerliga och politiska rättigheterna. Resignationen från tidigare rapporter verkar tydligt ha decimerats och det riktas även kritik mot andra institutioner som kan tänkas ha en betydande roll i inskränkningarna av dessa rättigheter. Amnesty International fokuserar på den ökande polisbrutaliteten och straffriheten för individer inom poliskåren (Amnesty International, 2004), Freedom House riktar ökad kritik mot det juridiska systemet och den demokratiska strukturen (Freedom in the World, 2005) och Human Rights Watch belyser orättvisorna i det mediala klimatet (Human Rights Watch, 2004).

Bland de mer anmärkningsvärda förändringarna i kritiken från Freedom House är meningen *”Citizens can change their government democratically”* som med tiden ändras till ”*Venezuela is an electoral democracy”* (jmf. Freedom in the

World 2002 och Freedom in the World 2007). Detta kan tolkas som att fokus på medborgaren och dess förmåga att förändra har ändrats och ersatts med påståendet att man nu kan tillgå demokratiska institutioner istället.

Innebörden av de två meningarna kan tyckas vara densamma, men en läsares tolkning kan vara annorlunda. Konsumtionen av textens innebörd, som ingår i Faircloughs diskursiva praktik (1995:135), kan således få ett annat utfall i och med ändringen av modaliteten, det vill säga sättet att uttrycka sig på för att förbinda sig själv med påståendet, har markant ökat. Från att ha en mer lösare hållning genom att använda ordet *”can”* i den första meningen statuerar meningsändringen att det är ren fakta genom att använda ordet *”is”* (Freedom in the World 2002, 2007) vilket skvallrar om organisationens ställningstagande.

Samtidigt har en mindre del positiv kritik dykt upp kring Venezuelas politiska utveckling; det bör dock nämnas att den är ytterst sparsam. Ett mer framstående exempel på detta ger Amnesty International när de skriver: ”*[…] the National Assembly passed the Organic law on the right of women to a life free of violence.*”

Avslutningsvis är det värt att nämna att Venezuelas placering i CPI har halkat ner till rekordlåga 162:a plats med ett värde på 2,0 enligt Transparency Internationals årsrapport från år 2007. Av denna kritikutveckling att döma tyder det mesta på att dessa organisationer anser att Venezuela rentav distanserat sig från demokratiidealet.

4 Slutsatser

Vi har under arbetets gång analyserat ett stort antal årsrapporter från fyra framträdande människorättsorganisationer. Dessa organisationer har fått utgöra grunden för det demokratiideal som anses vara konsensus i stora delar av världen. Under detta åttaåriga tidsspann har kritiken mot Chávez, hans regering och anhängare hårdnat från samtliga organisationer – ett tecken på att splittringen mellan Chávez och större delen omvärlden ökat. Detta trots att den egentliga substansen i kritiken har minskat för varje år.

Med andra ord kan detta ses som ett ideologiskt ställningstagande snarare än en faktisk försämring av de medborgerliga och politiska rättigheterna i Venezuela. Ris har inte enbart riktats mot Chávez som person, utan regering och sympatisörer har också kritiserats, även om Chávez otvivelaktigt fått stort utrymme i rapporteringen. Dock har kritiken inte enbart varit negativ; ett fåtal positiva förbättringar har nämnts, även om dessa oftast har ackompanjerats av fördömanden av politikers och myndigheters ineffektivitet och ovilja att implementera de positiva beslut som tagits. Då rapporterna i mycket stor utsträckning mer eller mindre av princip varit repetitiva i sin karaktär har vi därför inte fått den insikt i den faktiska utvecklingen av de medborgerliga och politiska rättigheterna i den grad vi hade önskat oss. Det förekommer även kritik mot oppositionen, om än i klart mildare ordalag än i beskrivningen av regeringen. Detta stärker ytterligare våra tankar kring den bestämda hållning som råder gentemot Venezuela.

Vidare har organisationerna i sina årsrapporter varit mycket angelägna om att nämna den alltmer ökade polariseringen och de konsekvenser som detta får för landet. Då detta ofta åtföljs av kritik gentemot den sittande regeringens trakasserier av oppositionen, kan detta tolkas som att ett större oppositionellt politiskt inflytande är att föredra. Huruvida detta är ett medvetet val av organisationerna i syfte att ge mer makt åt oppositionen eller en allmän kritik av bristande åsiktsfrihet är dock mycket svårt att ge svar på.

Efter vår diskursanalys av dessa rapporter råder det inga tvivel om att Venezuela inte passar in i detta demokratiideal, vilket man som bekant har fått svidande kritik för. Det faktum att Freedom House till största delen finansieras av den amerikanska staten och tillika har före detta toppolitiker samt höga militärer i sin styrelse talar sitt tydliga språk: Hugo Chávez och hans regerings politik hör inte hemma i den världsordning där Förenta Staterna och västvärlden är hegemon.

Detta resultat förvånar oss föga, då Chávez som bekant kraftigt sticker ut ur mängden med sin bombastiska retorik och förhållandevis radikala politik. Detta är inte heller det vi strävat efter att påvisa. Det vi har eftersökt är snarare den samhällsstruktur och de åtskilda sociala realiteter som respektive part befinner sig

i och agerar utifrån. Under arbetsprocessen har denna klyfta framträtt allt mer, och vi har försökt möta dessa olikheter genom att utgå ifrån ett konstruktivistiskt synsätt.

Det teoretiska perspektivet vi har valt har försett oss med de redskap vi behöver för att kunna göra en lämplig undersökning av denna karaktär. Den konstruktivistiska synvinkeln har kunnat förklara varför det råder en så stor diskrepans mellan de olika parterna samtidigt som den belyser att samhällstrukturen är oerhört mångfacetterad, vilket kan ska en grogrund för ökad antagonism. I dagens världspolitik tenderar detta att förbises, då den struktur som råder skär sig med den rådande samhällsuppbyggnaden i Venezuela. Då de organisationer vars publikationer vi har studerat inte tillhör den struktur som råder i Venezuela, ter sig därför ställningstagandet mot landet fullt förståeligt. Detta kan i sin tur förklara den tudelade synen på vad som kan definieras som ett legitimt styre och en legitim demokrati. Detta är en viktig aspekt som förbises i den internationella politiken och även i kritiken mot Venezuela, vilken i sin tur ytterligare spär på polemiken.

Det är även intressant att fråga sig på vilket sätt dessa organisationer bidrar till utvecklingen av de medborgerliga och politiska rättigheterna. Att konstant klanka ner på Venezuela riskerar att i ännu högre grad förstärka polemiken mellan landet och hegemonin. Vi som författare tar inte ställning i frågan – inte desto mindre ser vi ett värde i detta utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv. Den oomkullrunkeliga kritiken gentemot Venezuela riskerar att ytterligare distansera parternas sociala plattformar åt, vilket inte på något sätt kan ses som en positiv utveckling. Detta öppnar även upp för vidare forskning angående hur människorättsorganisationers konsensus kan påverka utvecklingen av de mänskliga rättigheterna i de länder de rapporterar från.

Det är svårt att hitta en fungerande lösning om diskursen i framtiden fortsätter vara bipolär där ett ”vi och de” – perspektiv dominerar. FN:s dokument ICCPR är ett försök till att uppnå ett sådant demokratiideal, men eftersom denna mellanstatliga organisations förpliktiganden inte är oavvisliga eller har någon reell makt gentemot enskilda suveräna stater så blir dokumentet i praktiken inte mycket mer än ett målsättande dokument. Att konventionen med dess tilläggsprotokoll är frivilliga, samt att stater har möjligheten att inskränka de medborgerliga och politiska rättigheterna när de finner det lämpligt, gör inte det hela mycket bättre.

Avslutningsvis är det värt att nämna att vårt empiriska material har sträckt sig över större delen av Chávez presidentperiod hitintills; ett tidsspann som tillika har kännetecknats av en konfrontativ och aggressiv amerikansk utrikespolitik. Under samma period har Venezuela förskjutits kraftigt från omvärlden. Frågan är om denna utveckling kommer att avta, eller rentav vända när USA nu har gått in i en ny politisk era. Denna process ligger dock i framtiden, varför vi inte heller kan sia om saken.

5 Referenslista

5.1 Litteratur

Apter, David E. *Duchamp's Urinal: Who Says What's Rational When Things Get Tough?* i Goodin, Robert E. – Tilly, Charles, 2006. *The Oxford Handbook of Contextual Political Analysis.* Oxford: Oxford University Press.

Barnett, Michael. *Social Constructivism.* i Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia, 2008. *The Globalization of World Politics.* 4th Edition. Oxford: Oxford University Press.

Bergström, Göran – Boréus, Kristina, 2005. *Textens mening och makt.* Upplaga 2:4. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, Johan. *Konstruktivism*. i Gustavsson, Jakob – Tallberg, Jonas (red), 2006. *Internationella Relationer*. Upplaga 1:3. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, 2007. *Metodpraktikan konsten att studera samhälle, individ och marknad.* Upplaga 3:2. Lund: Studentlitteratur.

Fairclough, Norman, 1995. *Critical Discourse Analysis – The Critical Study of Language.* Harlow: Pearson Education Limited.

Galtung, Fredrik. *Measuring the Immeasuring: Boundaries and Functions of (Macro) Corruption Indices.* i Sampford, Charles – Shacklock, Arthur – Connors, Carmel – Galtung, Fredrik, 2006. *Measuring Corruption.* Farnham: Ashgate Publishing Ltd.

Hurd, Ian. *Constructivism.* i Reus-Smit, Christian – Snidal, Duncan, 2008. *The Oxford Handbook of International Relations*. Oxford: Oxford University Press.

Kydd, Andrew H. *Methodological Individualism and Rational Choice* i Reus-Smit, Christian – Snidal, Duncan, 2008. *The Oxford Handbook of International Relations*. Oxford: Oxford University Press.

Winther Jørgensen, Marianne – Phillips, Lousie, 2000. *Diskursanalys som teori och metod.* Lund: Studentlitteratur.

5.2 Primärkällor

5.2.1 Årsrapporterna från de fyra huvudsakliga organisationerna

Amnesty International

Amnesty International Report, 2000
Amnesty International Report, 2001
Amnesty International Report, 2002
Amnesty International Report, 2003
Amnesty International Report, 2004
Amnesty International Report, 2005
Amnesty International Report, 2006
Amnesty International Report, 2007
Amnesty International Report, 2008

Human Rights Watch

Human Rights Watch World Report, 2000
Human Rights Watch World Report, 2001
Human Rights Watch World Report, 2002
Human Rights Watch World Report, 2003
Human Rights Watch World Report, 2004
Human Rights Watch World Report, 2005
Human Rights Watch World Report, 2006
Human Rights Watch World Report, 2007
Human Rights Watch World Report, 2008

Freedom House

Freedom in the World, 2000
Freedom in the World, 2001
Freedom in the World, 2002
Freedom in the World, 2003
Freedom in the World, 2004
Freedom in the World, 2005
Freedom in the World, 2006
Freedom in the World, 2007
Freedom in the World, 2008

Transparency International

Transparency International's Annual Report, 1999
Transparency International's Annual Report, 2000
Transparency International's Annual Report, 2001
Transparency International's Annual Report, 2002
Transparency International's Annual Report, 2003
Transparency International's Annual Report, 2004
Transparency International's Annual Report, 2005
Transparency International's Annual Report, 2006
Transparency International's Annual Report, 2007

5.2.2 Organisationer

Amnesty International

- *About*
http://www.amnesty.org/en/who-we-are/about-amnesty-international 2009-04-27

- *FAQ*
http://www.amnesty.org/en/who-we-are/faq#how-ai-gets-information 2009-04-27

Freedom House
http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=2 2009-04-25

Human Rights Watch
http://www.hrw.org/en/node/75138#3 2009-04-25

Internet Center for Corruption Research
http://www.icgg.org/corruption.cpi_2008_faq.html#8 2009-04-26

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights

- *International Covenant on Civil and Political Rights*
http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm 2009-04-26

- *First optional protocol*
http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr-one.htm 2009-04-26

- *Second optional protocol*
http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr-death.htm 2009-04-26

Transparency International
http://www.transparency.org/about_us 2009-04-27

US-China Policy Foundation
http://www.uscpf.org/news/2001/02/021601.htm 2009-05-02

5.2.3 Artiklar, publikationer och övriga rapporter

AMR 23/06/2007
Amnesty International response to Andrés Ballesteros, Jorge A. Restrepo, Michael Spagat, Juan F. Vargas. *The Work of Amnesty International and Human Rights Watch: Evidence from Colombia*. CERAC, Colombia, February 2007

Förenta Nationerna

Press Release NGO/432, Committee on NGOs 2001 Session 29th meeting. *NGO Committee Hears Arguments For, Against Freedom House*.

United Nations Development Programme (UNDP), 2008 "*A Users Guide To Measuring Corruption*" Första upplagan. Oslo: ISBN Pending.

Open letter to Human Rights Watch
http://www.coha.org/2009/01/scholars-respond-to-hrw-directors-riposte-on-venezuelan-human-rights/ 2009-01-19

Regeringens webbplats om mänskliga rättigheter

- *Om Covenant*
http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?id=5&module_instance=3&action=pod_show 2009-04-30

- *Covenant (svenska)*
http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/060505/fa60247e4d4729d44afe2354639cc316/Konventionen%20om%20medb%20och%20pol%20r%e4ttigheter.pdf 2009-04-30

Transnational Information Politics
Ron, James – Ramos, Howard – Rodgers, Kathleen, 2004. *Transnational Information Politics: NGO Human Rights Reporting, 1986-2000*
se även; http://www.mcgill.ca/files/rgchr/ISQsubmission.pdf 2009-05-03

The Guardian
Tucker, Calvin, 2008. *Seeing through Transparency International.* The Guardian 2008-05-03